

Openingswoord uitgesproken door Sybrand Hekking bij de expositie van Fatima Barzngge op 7-09-2012

De eerste keer dat ik met het werk van Fatima in aanraking kwam was ik curator en beeldredacteur voor Amnesty International. Omdat het gebouw aan de Keizersgracht een goede expositieruimte herbergt was ik steeds op zoek naar goede fotografen en goede kunstenaars die werk maken dat op een of andere manier gerelateerd is aan het werk van Amnesty.

Hoewel in kunst opgeleid is fotografie mijn specialisme, maar de kunst waar ik zicht op had, had zich losgezongen van het onderwerp. Ik werd getipt door een medewerker van Amnesty om eens naar het werk van Fatima te kijken. Het was direct duidelijk dat ze een goed kunstenaar is, een die het onderwerp van haar werk eerst door haar verbeelding laat reizen, het onderwerp voor zich zelf hanteerbaar maakt, en dan aan de slag gaat. Bij de opening in augustus 2008 deed Hans Sizoo op verzoek van Fatima de inleiding en Herman Divendal sprak over AIDA. De tentoonstelling was een groot succes. Tot zo ver de voorgeschiedenis.

Nu is het 2012 en is Fatima al weer een aantal tentoonstellingen verder. Wat opvalt is dat ze ten opzichte van 2008 haar thematiek verrijkt heeft. Ze werkt vanuit haar eigen achtergrond, eigen geschiedenis, eigen referentiekader, in een steeds betere beheersing van haar eigen techniek en schriftuur. Het lijkt alsof het onderwerp lichter is geworden, alsof de geest de ruimte krijgt om ook naar aangelegen gebieden te dwalen. Gebieden die echter overduidelijk met haar zelf verbonden zijn.

In 2008 was “The Year 1988” – de gifgasaanval op het dorp Halabja – sterk vertegenwoordigd en droegen de werken nog titels als “Mass Murder”, “Fence”, “Wall”, alsof er nog afstand gecreëerd moest worden tot het onderwerp. Toch was de schilderkunstige verwerking al een flink eind op weg naar de verbeelding. In “The Year 1988” werden niet de slachtoffers getoond, die je elders op foto's wel kon zien, maar maakte Fatima gebruik van stoffen en patronen die bij Halabja horen, verwerkte die als een aparte laag in haar schilderijen en maakte op die wijze het drama invoelbaar en hanteerbaar en ze brengt het op die manier heel dicht bij. Ook “Mass Murder” laat geen doden zien, maar grote stevige vormen, objecten die door lijnen, soms meerlagig, gevangen zijn. Wat er gebeurd was, was te groot voor een directe confrontatie.

Van deze zwaardere thematiek is nu weinig meer over. De “Wounded Minaret” verwijst nog naar een gewelddadig verleden maar is lichter. De zigurat, zo eigen aan het Tweestromenland van Eufraat en Tigris, is in de ons bekendste vorm de Toren van Babel. De toren waarmee de goddelijke heerser de heersende god uitdaagde en gestraft werd met instorting en spraakverwarring. De “Wounded Minaret” komt voor mij dicht bij die andere toren, die van het World Trade Centre in New York en op het thema van verwerking van spraakverwarring.

Ik raak nu toch even aan de fotografie. Het foto agentschap Magnum bracht een boek uit “Contactsheets” met daarin het contactblad van Thomas Hoepke met foto's van de brandende Twin Towers, maar dan niet op “Ground Zero”, maar aan de overkant van de Hudson, met op de voorgrond jongelui die ontspannen met fiets en stoeltjes aan de zonovergoten waterkant zitten. De fotograaf heeft het beeld pas 10 jaar na de gebeurtenis willen publiceren, omdat hij het eerder niet kies achtte, en toch veroorzaakte

die publicatie alsnog een storm van verontwaardiging. “Zij hadden daar niet zo mogen zitten.” Zij hadden ook dáár moeten zijn en op zijn minst moeten huilen, niet gezellig keuvelen. De fotograaf had die foto niet mogen maken etc. Iedereen die op de foto staat, en de fotograaf, hebben zich uitgebreid moeten verantwoorden in de media. Er mag maar één verleden bestaan. Een andere interpretatie was niet toegestaan. Onverwerkt verleden.

Maar ik vind dat beeld juist zo treffend omdat het een traumatische gebeurtenis uit de recente geschiedenis in een alledaagse context plaatst. Het moet niet het verhaal zijn van de over elkaar buitelandse goddelijke heersers: Osama, Bush, Hoessein die de gewone mens meeslepen in hun verwoestende reacties. Het moet over en gebeurd zijn. Je moet het een plaats in je geschiedenis geven. Het zou kunnen duiden op een verwerking. De “Wounded Minaret” heeft juist zo'n zelfstandige vorm. Of gaat mijn exercitie te ver?

Terug naar Fatima. Nu, 2012, is het nog steeds het Irak van haar dromen, maar haar thematiek is veel breder geworden, het gaat nu ook over het land. De eigen ontwikkelde beeldtaal bepaalt deels het onderwerp. Naast de kenmerkende kortere schriftuur van haar penseelstreek, zijn er al lange tijd grootse verbindende lijnen in haar werk, die het beeld structuur geven en diepte scheppen. Ze gebruikt die structurerende werking in een werk als “Drought” om beweging te suggereren, in “Near Oilfields” voor de diepte en in “Ruin” om het vlak te verdelen. En in “Curtain” blijf je zoeken. Het zijn lijnen waar het oog over kan dwalen om op die manier het beeld af te grazen. De werken zijn landschappen op zich geworden. En de kleurstelling is met de onderwerpen meegegroeid en neigt nu meer naar zonnigheid.

De geschiedenis schuift naar een tweede laag, maar zal nooit verdwijnen, en de verbeelding neemt de overhand. Iets waar de kunst toch voor uitgevonden is, uitwerking geven aan het onzegbare. Kunst en kunstenaars hebben hun eigen leven als bron en gunnen ons een ander zicht op de werkelijkheid. En dat is waar Fatima in haar vandaag gepresenteerde werk uitstekend in geslaagd is.